

Lia Rumantscha

25

Activitads LR

approvà da la suprastanza ils 2-5-2024
approvà dal cussegl ils 2-5-2024
radunanza da delegadas e delegads ils 22-6-2024

0.	Introducziun.....	4
1.	Cuminanza.....	6
2.	Promoziun	7
2.1.	Lingua	7
2.1.1	Digitalisaziun.....	8
2.2.	Furmaziun.....	8
2.3.	Cultura	9
2.4.	Projects	10
3.	Interest	11

Legenda: Accents 2025

0. Introducziun

La Lia Rumantscha sco organisaziun che sa deditgescha al mantegniment ed a la promoziun da la lingua e cultura rumantscha gioga ina rolla impurtanta, sch'i sa tracta d'accumpagnar e da manar activamain noss stgazi prezios en il futur. La transformaziun digitala che includea tut ils champs da la societad vegn ad influenzar essenzialmain era noss idioms, il rumantsch grischun e la furmaziun. Era la mobilitad en la societad (en l'economia ed en la vita privata) na permetta betg pli ina vista simplifitgada unicamain per il territori tradiziunal rumantsch.

La strategia actuala da la Lia Rumantscha, approvada da la radunanza da delegadas e delegads l'onn 2021 sa focussescha sin trais puncts centrals:

- Cuminanza
- Interest
- Promoziun (lingua, cultura, furmaziun e projects)

La **Cuminanza** metta l'accent sin la reuniun e sin il sustegn vicendaivel dals differents secturs da la lingua e cultura rumantscha. Uschia collia la Lia Rumantscha differentas activitads socialas, culturalas e linguisticas per promover il sentiment d'appartegnientscha e la coesiun tranter las Rumantschas ed ils Rumantschs e las cuminanzas betg rumantschas.

En las fatschentas dal champ strategic **Interest** sviluppa la Lia Rumantscha in discurs public conscienzius e sensibilisescha la societad e las autoritads pertutgadas per las tematicas da la lingua, cultura e furmaziun rumantscha. Ella intervegn en process politics, contribuescha a temas da la politica linguistica e realisescha occurrenzas per animar il discurs public.

La **Promoziun** da lingua, da furmaziun e da cultura porscha instruments e programs specifics per emprender rumantsch, far diever da la lingua ed approfondar la cumpetenzza da lingua rumantscha. Las purschidas tanschan da dicziunaris e programs da correctura digitala sur ils curs da rumantsch e purschidas da scola fin a lavuratori da translaziun e da scriver litterar. Ellas vegnan svilupadas tegnend quint da la situaziun existenta e dals svilups tecnologic en connex cun la lingua.

La lavur da promoziun capita en stretga collavuraziun cun partenaris clav en ils secturs lingua, furmaziun e cultura. Las differentas purschidas sa drizzan a las uniuns affiliadas da la Lia Rumantscha, ad organisaziuns rumantschas ed er a tut las personas interessadas che fan diever dal rumantsch.

Plinavant sustegna la Lia Rumantscha era projects culturals rumantschs cun contribuziuns finanzialas tenor decisiun da la suprastanza.

La Lia Rumantscha sa sviluppa vinavant ensemen cun las midadas exteriuras per accumpagnar e manar nossa lingua e cultura en l'avegnir. En vista a la transformaziun

interna che la Lia Rumantscha fa actualmain èsi fitg impurtant che sias activitads sajan flexiblas ed ablas da s'adattar.

Questa nova fasa pretenda agilitad ed avertezza per reagir sin las midadas da l'ambient exteriur. Perquai sa limiteschan las activitads suandantas ad ina survista generala che lascha spazi per in grond dumber d'activitads e da projects adattabels als basegns ed als svilups actuals.

1. Cuminanza

La Lia Rumantscha sensibilisescha la populaziun en las regiuns rumantschas ed en ils territoris betg rumantschs per la valor da la lingua e cultura rumantscha. Plinavant vul la Lia Rumantscha animar las Rumantschas ed ils Rumantschs da s'engaschar per lur lingua e cultura e promover ina convivenza activa tranter las persunas indigenas e las novarrivadas. Il diever da la lingua e l'engaschament per ella stgaffeschan identitad e contribueschan a ses mantegniment.

La squadra Regiuns tgira ina gronda rait da persunas da diversas spartas, saja quai da la politica, da l'economia, da la magistraglia, dal turissem u da las uniuns affiliadas. Or da questas diversas collavuraziuns naschan projects tut spezials, sco il regal per uffants novnaschids, ils kinos rumantschs, ils inscuters surregionals ed ils cafés rumantschs. Per sentir il puls da la vita quotidiana èn las promoturas regiunalas ed ils promoturs regiunals preschents a diversas fieras pitschnas e grondas en las regiuns rumantschas e bilinguas, p.ex. a la MUMA ad Andeer.

Finamiras

En las regiuns rumantschas duai la preschientscha rumantscha esser visibla ed udibla. Cun differentas mesiras vul la Lia Rumantscha intimar las persunas da lingua rumantscha sco era talas che emprendan rumantsch da duvrar pli savens lur lingua, saja quai a bucca u en scrit e durant inscuters e barats cun Rumantschas, Rumantschs e persunas novarrivadas.

Accents

En collavuraziun cun il chantun Grischun e las vischnancas en ils territoris rumantschs vul la Lia Rumantscha porscher a las persunas novarrivadas ina plattafurma cun tut las infurmaziuns basegnavlas per l'integrasiun, en spezial davart la lingua rumantscha e lur purschidas. En pli sustegna la Lia Rumantscha la campagna da marketing dal campiunadi da Freestyle en Engiadin'Ota cun porscher cussegliaziun davart il diever ludic da las differentas linguas.

Resumaziun/facit

Cun grond plaschair e motivaziun s'engascha la squadra Regiuns per sia lingua da cor. Tuttas e tuts sa legran da dastgar collavurar vinavant cun ils divers partenaris en las regiuns rumantschas.

2. Promoziun

2.1. Lingua

La meglra via da mantegnair ina lingua è da discurre e da scriver ella. Tgi che dovra e dat vinavant il rumantsch contribuescha al mantegniment da la lingua. Ina premissa indispensabla per far quai è instruments linguistics adequats che permettàn a mintga pledadra ed a mintga pledader d'acquistar, applitgar e perfecziunar la lingua.

Finamiras

L'onn 2025 porscha la Lia Rumantscha translaziuns e lectorats d'alta qualitat per ina vasta clientella: personas privatas, interpresas, uniuns, organisaziuns da cultura, administraziuns communalas, uffizis chantunals e federals, etc. La Lia Rumantscha tgira la banca da datas linguistica dal Pledari Grond (pledari e programs da correctura rumantsch grischun, surmiran, sursilvan, vallader e puter). Il vocabulari sursilvan che sa basa sin il Lexicon Romontsch Cumparativ dad Alexi Decurtins vegn implementà en il Pledari Grond.

Accents

La Lia Rumantscha sviluppa vinavant ses instruments linguistics digitalis. Ella prepara cun agid d'ina banca da datas da texts e da translaziuns ina basa per sviluppar novas applicaziuns linguisticas (per emprender rumantsch e per curreger e translatar texts).

Resumaziun/facit

La Lia Rumantscha porscha era l'onn 2025 in servetsch linguistic cumplessiv applitgond e sviluppond vinavant ils instruments digitalis actuals.

Il rumantsch vegn digitalisà dapi blers onns. Gia il 1988, avant la derasaziun da l'internet, aveva la Lia Rumantscha implementà ina versiun dal Pledari Grond accessibla via modem e duvrada da RTR, dal chantun Grischun e da l'Universitad da Turitg. Intgins onns pli tard han giuvenils cumenzà ad implementar a moda independenta pledaris online. La strategia da digitalisaziun da la Lia Rumantscha prevesa da coordinar ils sforzs interinstituziunals, da cultivar la lingua cun utensils d'informatica innovativs e da promover iniziativas ordaifer las structuradas formalas, adina en favur dals champs strategics da la Lia Rumantscha: Cuminanza, Promoziun ed Interest .

2.1.1 Digitalisaziun

Finamiras

La Lia Rumantscha procura per la finanziaziun da projects da digitalisaziun e tgira en quest context collavuraziuns cun partenaris ed instituziuns.

La Lia Rumantscha contactescha e sustegna gruppas d'interess ed iniziants d'ordvart cun la finamira da nizzegiar sinergias e stgaffir ina cuminanza per il svilup da purschidas digitalas.

Accents

Suenter avair definì il 2024 ina strategia digitala, metta la Lia Rumantscha l'onn 2025 en pratica la strategia sin nivel operativ cun definir in plan da lavur concret a basa da projects. Ella optimescha ils process interns cun utensils digitals per simplifitgar la lavur da mintgadi en ses manaschi ed en las uniuns afiliadas.

Resumaziun/facit

La Lia Rumantscha coordinescha la digitalisaziun da la lingua. Ella realisescha d'in maun agens projects digitals e sustegna da l'auter maun iniciativas externas cun cussegljar, integrar e coordinar ils partenaris. La digitalisaziun sustegna ils champs da lavur existents e nizzegia las schanzas da las tecnologias disponiblas.

2.2. Furmaziun

La scola rumantscha è ina cundiziun fundamentala per mantegnair il rumantsch. L'access a la furmaziun rumantscha sin tut ils stgalims – da la canorta, scolina, scola populara sur las scolas cuntinuantas fin a l'universiad – permetta da dar vinavant la lingua. In effect positiv per il rumantsch han plinavant il diever da la lingua en famiglia ed ina buna purschida da curs che animescha d'emprender la lingua.

Finamiras

Cun ina vasta purschida da curs da rumantsch respunda la Lia Rumantscha a la gronda dumonda correspondent e sustegna en pli l'integraziun linguistica da persunas novarrivadas en las vischnancas rumantschas. Cun materialias attractivas promova la Lia Rumantscha l'adiever dal rumantsch en spezial tar uffants e famiglias. Purschidas per uffants e giuvenils ordaifer il territori linguistic animeschan da s'identifitgar cun il rumantsch.

Accents

A las scolas tudestgas dal stgalim superiur en il Grischun porscha la Lia Rumantscha la scolaziun «rumantsch a distanza» en connex cun il rom facultativ terza lingua naziunala. In modul d'emprova correspondent sin plaun naziunal porscha era la pussaivladad a giuvenilas e giuvenils ordaiifer il Grischun d'emprender rumantsch sin il stgalim gimnasial. Ultra da quai cusseglia la Lia Rumantscha las cuminanzas rumantschas en las citads da la Svizra Bassa e sustegna lur purschidas per uffants e giuvenils.

Resumaziun/facit

La finamira da porscher a mintga uffant la pussaivladad d'emprender rumantsch en scola, ma era d'emprender rumantsch independentamain da ses domicil, cundiziunescha in engaschi cuntinuand a favur da purschidas e materialias che stattan a disposiziun a personas interessadas d'intermediar il rumantsch ad uffants e giuvenils.

2.3. Cultura

Realisaturas e realisaturs da cultura stgaffeschan in spazi per s'inscuntrar e s'identifitgar cun la cultura rumantscha. Artistes ed artists da lingua rumantscha, dentant era personas che s'engaschan culturalmain senza ambiziuns artisticas professiunalas, contribueschan cun lur obras a la percepsziun e derasaziun dal rumantsch. Els cultiveschan tut las spartas artisticas en lur pli diversas expressiuns, sviluppan vinavant ellas e las rendan accessiblas a tuttas e tuts.

Finamiras

Era l'onn 2025 pussibilitescha la Lia Rumantscha cun sias mesiras da promoziun culturala differents projects e diversas purschidas en numerusas disciplinas d'art. Ella resguarda en sia promoziun la lavur da personas engaschadas en il sector da la cultura populara, da la sociocultura sco er artistes ed artists professiunals. En pli edescha la Lia Rumantscha l'onn 2025 dus cudeschs d'uffants en tut ils idioms e rumantsch grischun.

Accents

L'onn 2025 lantscha la Lia Rumantscha il lavuratori «Scriver litterar» che consista da tshintg moduls tematics, d'ina survista da l'uschenumnà canon litterar rumantsch e d'ina part che sa concentrescha sin il mastergn dal scriver. Las scriventas ed ils scrivents giuvenils han puspè la pussaivladad da sa participar a la concorrenza da scriver «Plima d'aur/Pledpiera». L'onn 2025 ha ultra da quai lieu la segunda ediziun dal «festival travers zuoz» en collavuraziun cun la vischnanca da Zuoz ed il Lyceum Alpinum Zuoz. Questa purschida promova il teater rumantsch contemporan.

Resumaziun/facit

Cun diversas purschidas e differents instruments porscha la Lia Rumantscha ina promoziun da cultura cumplessiva. Uschia sustegna ella la cultura rumantscha en tut sias diversas expressiuns.

2.4. Projects

Ultra da las activitads da promoziun che la Lia Rumantscha realisescha senza conceda ella contribuziuns finanzialas a projects rumantschs da terzs. Ella tracta mintg'onn radund 70 dumondas per contribuziuns.

3. Interest

La Confederaziun, il chantun Grischun, las vischnancas rumantschas e bilinguas sco era las corporaziuns publicas èn obligads d'applitgar il rumantsch. Cun intervenziuns giuridicas u politicas represchenta la Lia Rumantscha ils interess dal rumantsch en cas che las pretensiuns da la legislaziun da lingua na vegnan betg resguardadas. Plinavant s'engascha la Lia Rumantscha per ch'il rom normativ sin ils differents stgalims statals saja favuraivel al rumantsch.

Finamiras

La sensibilisaziun cuntinuanta cun agid dad intervenziuns promova il diever dal rumantsch sin tut ils nivels statals. Cun prestar il secretariat per la Gruppa rumantscha dal Cussegl grond sin plaun chantunal e per la Gruppa parlamentara «lingua e cultura rumantscha» sin plaun naziunal cuntinuescha la Lia Rumantscha il bun contact cun las instanzas politicas a favur d'in rom normativ meglierà per il rumantsch.

Accents

La Lia Rumantscha cuntinuescha er il 2025 la collavuraziun per l'Emna rumantscha dal Departament federal d'affars exteriurs e vegn ad esser responsabla ensemen cun il chantun Grischun per l'organisaziun da l'occurrenza iniziala.

Ella vegn er a participar sco gia ils onns precedents al Di dal plurilinguissem en il Parlament federal ed en l'administraziun federala, realisà en collavuraziun cun las gruppas parlamentaras «Plurilinguitad CH», «Italianità» e «lingua e cultura rumantscha» ed en cooperaziun cun il Forum Helveticum e Helvetia Latina.

A chaschun da mintgamai in inscunter regular da la Gruppa rumantscha dal Cussegl grond respectivamain da la Gruppa parlamentara «lingua e cultura rumantscha» vegnan discutadas las tematicas actualas da la politica linguistica rumantscha.

Resumaziun/facit

Ils proxims onns basegna la Lia Rumantscha ina finanziaziun da basa augmentada per pudair ademplir sias incumbensas e reussir en ils champs centrals da la transfurmaziun digitala e da la promoziun dal rumantsch entaifer ed ordaifer il territori linguistic. La sensibilisaziun cuntinuanta da las instanzas politicas mantegna e promova la voluntad politica per las mesiras da promoziun dal maun public a favur da la lingua rumantscha. L'onn 2025 accumpogna la Lia Rumantscha la realisaziun da las mesiras a favur dal rumantsch decididas en il rom da la Missiva da cultura 2025-2028 da la Confederaziun.

Contact

Lia Rumantscha
Via da la Plessur 47
7001 Cuir
+41 81 258 32 22

www.liarumantscha.ch